

Een GRI-duurzaamheidsverslag: dé lakmoesproef voor Vlaamse steun aan bedrijven.

De voorbije twintig jaar – het staat goed om te zeggen “Sedert Rio ‘92” - is het ‘maatschappelijk verantwoord ondernemen’ sterk geëvolueerd. In de jaren ‘90 waren er in beperkte mate ad-hoc initiatieven van de overheid, toonden de eerste pioniers zich aan de buitenwereld en groeide het bewustzijn langzamerhand. Sedert begin deze eeuw worden door de overheid steviger initiatieven genomen, zetten meerdere ondernemingen zich op het spoor van het opnemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid en kan niemand meer doen alsof hij of zij er nog niet over gehoord heeft. **Wij zijn zelfs zo ver dat we internationaal met zijn allen akkoord zijn geraakt over de definitie (zie www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm) en dat we er in feite over eens zijn wat goede duurzaamheidsverslaggeving zou moeten zijn (zie www.globalreporting.org).** Nog steeds zijn er voorlopers die inspanningen leveren om te voldoen aan de ‘state of the art’ inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen. Tijd noch moeite wordt gespaard, hun energie lijkt soms eindeloos, de financiële meer-kost nemen ze er bij.

De financiële meer-kost nemen ze er bij ? Maar betekent dit dan niet dat ze een competitief nadeel hebben t.o.v. hun onmiddellijk concurrenten ? Waarom zouden ze dan voorop willen lopen ? Prof. Luc Van Liedekerke¹ concludeert op basis van onderzoek (incl. een pilootstudie) dat er verschillende wegen zijn waarlangs MVO in de wereld van KMO’s binnendringen, die allemaal gedragen worden door “*de onderstroom van fundamentele waardenverschuivingen in onze samenleving.*” Een eerste weg loopt via de druk van grote bedrijven en overheden die MVO-gerelateerde eisen opleggen aan hun leveranciers. Vervolgens is er de lokale inbedding van de KMO in zijn directe buurt. En tenslotte is er de intrinsiek gemotiveerde bedrijfsleider. Van Liedekerke voegt eraan toe: “*De kracht van de pionier is dat hij aantoonde dat maatschappelijk verantwoord ondernemen geen taboe is, dat het economisch leefbaar is en dat je niet noodzakelijk alleen bent.*”

Ook hier wordt dus verwezen naar ‘economisch leefbaar’. En inderdaad, er is reeds lang onderzoek dat aangeeft dat heel wat MVO-maatregelen kostenbesparend of –neutraal kunnen zijn. De vraag is natuurlijk wat de invulling is van maatschappelijk verantwoord ondernemen bij het formuleren van deze stelling ? Wordt echt de ‘state of the art’ van een ISO 26000 of een GRI-duurzaamheidsverslag gevolgd op een allesomvattende wijze ? Of wordt er eerder – zoals o.a. de Barometer 2011 van Business & Society aangeeft – een facetmatige invulling aan MVO gegeven, met vooral een focus op de leefmilieudimensie ?

Het is vooral dat laatste. Het aantal bedrijven dat maatschappelijk verantwoord ondernemen conform ISO 26000 in al zijn aspecten (organisatie, mensenrechten, arbeidspraktijk, milieu, eerlijk zakendoen, consumenten, samenleving) systematisch en samenhangend opvolgt en/of daarover rapporteert volgens de GRI-richtlijnen is eerder beperkt. **De databank van het Global Reporting Initiative telt voor België slechts 28 duurzaamheidsverslagen in 2011 (zie <http://database.globalreporting.org>).** Hoewel een aantal organisaties hun rapport niet hebben aangemeld, wat het reële aantal voor ons land wellicht iets hoger brengt, moet ook worden beklemtoond dat niet alle rapporten reeds voldoen aan de GRI-criteria van het hoogste niveau en/of

¹ Van Liedekerke L. en Sas W., *MVO en KMO, de rol van pioniers*, p. 9-34, in: Boulogne J., Van Liedekerke L. en Vloeberg W. (Red.), *Pioniers in maatschappelijk verantwoord ondernemen*. Brussel, UNIZO-Vorming vzw, 72 pp.

door een onafhankelijke derde partij gecontroleerd werden. Dat laatste is dan weer nodig om te bevestigen dat het bedrijf, de overheidsdienst, de ngo, ... effectief aan die standaarden voldoet. In feite gaat het dus om bijv. een externe bedrijfsrevisor die het rapport onderzoekt en die daarna verklaart dat wat in het duurzaamheidsverslag staat inderdaad strookt met de werkelijkheid. Dit om 'window-dressing' te vermijden. Dit kan je allemaal nagaan in de GRI-databank. Bedrijven worden trouwens geadviseerd om een geïntegreerd verslag op te maken: een jaarverslag waarin naast de klassieke (financiële) bedrijfsresultaten ook de voortgang op duurzaamheid wordt gerapporteerd.

Nu vraagt U zich af waar die redenering ons naar toe brengt. Wel, neem nu eens een van die ondernemingen uit de databank die wel op weg is het hoogste niveau te halen en waar het duurzaamheidsverslag inderdaad door een onafhankelijke derde werd gecontroleerd. In alle transparantie zijn die gegevens beschikbaar. Als samenleving kunnen we dus met recht en rede aannemen dat die onderneming de nodige inspanningen heeft gedaan om (veel) verder te gaan dan wat de wetgeving voorschrijft. Uit ervaring weten we dat dit tijd en moeite kost, dat bij aanvang heel wat energie moet worden ingezet en dat – hoe we het ook draaien of keren – er een bijkomende financiële kost is. Deze ondernemingen staan dicht bij het soort productie- en consumptiepatronen in een context van duurzame ontwikkeling waar we ons met z'n allen toe geëngageerd hebben. Onlangs nog tijdens de Rio+20 conferentie (juni 2012).

Hun (vele) concurrenten doen dat niet. Zij hebben tijd noch moeite genomen om het zo ver te brengen, hun energie is naar andere zaken gegaan en de financiële meer-kost hebben ze niet moeten dragen. Het lijkt voor de hand te liggen dat ze hun producten of diensten goedkoper op de markt kunnen brengen en/of hogere winstmarges kunnen behalen. Zij hebben – zoals dat noemt - de kosten niet geïnternaliseerd. In feite kan er gesproken worden over oneerlijke concurrentie. Maar er is meer. Het lijkt erop dat de Vlaamse overheid daarin meegaat. Ondernemingen – die al dan niet facetmatig aan maatschappelijk verantwoord ondernemen doen – worden jaarlijks gesteund met vele honderden miljoenen Euro.

Betekent dit niet dat er een groot gevaar is dat de oneerlijke concurrentie hierdoor versterkt wordt? Is dat dan niet inconsequent van de Vlaamse overheid? **Stel je nu eens voor dat zo'n voorloper, die MVO in de bedrijfsvoering heeft verinnerlijkt volgens de regels van de kunst (ISO 26000 en GRI), failliet gaat.** En laat nadien blijken, na onderzoek, dat dit in feite te wijten is aan de financiële meer-kost die werd gedragen door de 'intrinsiek gemotiveerde bedrijfsleider'. Hoe reageren we dan als samenleving? Wat zouden de beleidsverantwoordelijken bij de Vlaamse overheid dan zeggen?

Hierop even inzoomen. Vlaanderen in Actie (ViA), het toekomstproject van Vlaanderen, heeft als doel om tegen 2020 Vlaanderen naar de top vijf van Europese regio's te leiden op economisch, sociaal, ecologisch en maatschappelijk vlak. Om deze doelstelling te realiseren werden een zevental grote doorbraken of fundamentele omwentelingen beschreven. Deze doorbraken werden omgezet in 20 concrete doelstellingen en acties in het 'Pact 2020'. Het pact werd ondertekend door de Vlaamse regering én door verschillende stakeholders die zich engageerden om het uit te voeren. Een van de doelstellingen handelt over 'maatschappelijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid'. **Tegen 2020 nemen meer organisaties en ondernemingen maatschappelijke verantwoordelijkheid op en is MVO algemeen verspreid, zo wordt beschreven in ViA.** Hierbij is het de bedoeling dat organisaties en ondernemingen worden ondersteund door de sociale partners en door de overheid.

Hoezo 'ondersteund' !? Gelet op bovenstaande, moet de ondersteuning van ondernemingen niet méér selectief zijn en als middel dienen om bij te dragen tot duurzame ontwikkeling ? In het kader van het onderzoeksproject "*Duurzaam ondernemen zichtbaar en doenbaar maken in Vlaanderen*" hebben wij een aantal beleidsvoorstellen geformuleerd om duurzaamheidsoverwegingen aan te wenden bij de Vlaamse steunmaatregelen.²

Voorop staat dat elke onderneming die een dossier voorlegt aan de Vlaamse overheid om te genieten van een bepaalde steunmaatregel een gepubliceerd en onafhankelijk getoetst duurzaamheidsverslag volgens de GRI-richtlijnen moet voorleggen. Op die manier weet de samenleving in alle transparantie dat het de onderneming menens is en dat volop wordt meegewerkt aan het bereiken van duurzame productie- en consumptiepatronen. Ook mag de publicatie van een duurzaamheidsverslag geen eenmalige gebeurtenis zijn; het moet in de tijd (jaarlijks, tweejaarlijks ...) herhaald worden, op straffe van terugbetaling van de steun indien dit niet gebeurt. En natuurlijk zijn er overgangsmaatregelen mogelijk om deze voorwaarde bij steunmaatregelen in zijn volheid te bereiken tegen 2020 wanneer meer organisaties en ondernemingen maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben opgenomen en MVO algemeen is verspreid (cf. ViA). Let wel, het beroep doen op een Vlaamse steunmaatregel is geen verplichting.

Zou deze bijsturing van het beleid – in de richting van duurzame ontwikkeling - trouwens ook niet een kans zijn om te slagen in **'de lakmoesproef' bij de opmaak van de Vlaamse begroting voor 2013**, zoals de Minister-President van de Vlaamse regering het onlangs uitdrukte ? Rekening houdend met alle dimensies van duurzame ontwikkeling.

Bernard MAZIJN, Afgevaardigd Bestuurder
Instituut vóór Duurzame Ontwikkeling vzw

² Mazijn B., Devriendt S., Storme N. en Vandermeeren J., *Duurzaam ondernemen zichtbaar en doenbaar maken in Vlaanderen*. Onderzoeksrapport, Vlaamse Overheid, Departement Werk en Sociale Economie, 114 pp, januari 2012.